

УДК 338.432:663.5 (477)

О. І. Шаманська,
к. е. н., доцент кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ СКЛАДОВИХ РОЗВИТКУ СПИРТОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

O. Shamanska,
PhD in Economics, Associate Professor, Economic Department, Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia

RESEARCH METHODOLOGY OF THE BASIC COMPONENTS OF SPIRIT INDUSTRY DEVELOPMENT IN UKRAINE

У статті проведено аналіз наукового обґрунтування передмов, принципів, факторів та методів наукової методології дослідження складових розвитку спиртової промисловості, досліджено складову еволюції та стану функціонування спиртової промисловості. Виокремлено загальні принципи розвитку спиртової промисловості. Автором наведено специфічні особливості розвитку інтеграційних процесів у цій галузі, також зазначено про багатоаспектність розвитку підприємств спиртової промисловості, що обумовлює необхідність розробки відповідної методології через комплекс складових. Досліджено тлумачення понять: "методологія", "структура методології", "методологічний підхід". Враховуючи стратегічне значення формування методології розвитку спиртової промисловості як системи, розроблено модель вирішення наукової проблеми розвитку спиртової галузі за системним підходом. У розробленій моделі наводиться перелік головних компонентів розвитку галузі, упорядкованих за системним підходом: економічної, організаційної систем, системи розвитку технологій, управління інноваційно-інвестиційним розвитком, управління якістю, антикорупційних заходів, людськими ресурсами, стратегічними змінами, маркетингом та логістикою.

In the article provides an analysis of scientific prefaces, principles, factors and methods of research methodology of spirit industry development components, also analyzed evolution, investigational components and functioning of the industry. The general principles of spirit industry development are highlighted. The author gave the specific features of development in integration processes to this industry, it is also marked about multidimensionality of enterprises development in spirit industry that determine the necessity of development in corresponding methodology through the complex of components. The author gave the interpretation of such a note as: "methodology", "structure of methodology", "methodological approach". Including the strategic value of the methodology development formation in spirit industry as systems, there has been formed the model of decision in such scientific problem as development in spirit industry. This model consist of the list of main components — economic, organizational systems, system of technologies development, management, quality management, anticorruption events, innovative-investment development, human capitals, strategic changes, marketing and logistic.

Ключові слова: спиртова промисловість, розвиток, складові розвитку, методологія дослідження, розвиток спиртової промисловості.

Key words: spirit industry, development, components of the development, research methodology, spirit industry development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Проблематика забезпечення продовольчої безпеки країни через ефективну продовольчу

політику та формування конкурентоспроможних галузей АПК знаходиться в центрі уваги як наукових дискусій, так і вирішення завдань ефективного використання наявного виробничого і ресурсного потенціалу галузі, оскільки це торкається найбільш актуальних проблем розвитку вітчизняної економіки.

У цьому напрямі спиртова промисловість виступає як структурний елемент аграрної економіки, що забезпечує її стійке економічне зростання за рахунок формування конкурентних переваг на внутрішньому і зовнішніх продовольчих ринках. Результатом ефективного використання ресурсного потенціалу підприємств спиртової промисловості є виробництво якісного спирту та спиртовмісної продукції, отримання економічного ефекти у вигляді прибутку, зайнятість населення та підвищення їх доходів. У свою чергу, виявлення та використання наявних ресурсних можливостей як на підприємствах, так і галузі в цілому є доволі складним науковим і практичним завданням, яке потребує багатоаспектного підходу із застосуванням системної теорії наукового управління. Аналіз теорії і практики управління діяльності в галузі спиртової промисловості вказує на безліч проблем, які досі залишаються дискусійними, а звідси і не до кінця вирішеними.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми, що стосуються методології дослідження складових розвитку, стали предметом досліджень таких науковців, як: В.І. Абрамова, В.Г. Андрійчука, Е.В. Новоселова, П.Я. Попковської, І.М. Россохи, Я.В. Паламаренко, А.Т. Шевчука, Й.А. Шумпетера. Водночас існує необхідність наукового обґрунтування передмов, принципів, факторів та методів наукової методології дослідження складових розвитку, потребує подальших досліджень аналітична складова еволюції та стану функціонування спиртової промисловості.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою дослідження є обґрунтування передмов, принципів та методів наукової методології дослідження складових розвитку, еволюції та стану функціонування спиртової промисловості України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Реструктуризаційні зміни в національному спиртовому промисловому комплексі, розвиток інтеграційних процесів у даній галузі, проблеми у боротьбі з корупцією в органах управління державними спиртовими підприємствами обґрунтовують те, що дослідження практично всіх аспектів, пов'язаних із розвитком підприємств спиртового

комплексу на мікро- та макrorівнях повинно мати деякі специфічні особливості. Головним чином, такі специфічні особливості пов'язані з:

— реформою демонополізації спиртової галузі, за якою передбачається зміна форми власності спиртових заводів з державної на приватну (врахування впливу інтеграційних процесів);

— необхідністю інноваційного оновлення національних спиртових виробничих потужностей (врахування особливостей інноваційно-інвестиційного розвитку українських спиртових підприємств);

— рівнем продовольчої безпеки країни (врахування забезпеченості підприємств спиртової галузі сировинними ресурсами українського походження) внаслідок ризиків впровадження системи квотування в рамках євро інтеграційного процесу;

— високим рівнем корупції, наявної на національному спиртовому ринку в тому числі і у виробництві та обігу спирту тощо.

Така багатоаспектність розвитку підприємств спиртової промисловості обумовлює необхідність розробки відповідної методології, що повинна містити цілий комплекс елементів: методів, методик, інструментів та способів дослідження. При цьому отримані результати теоретичних досліджень українських та іноземних вчених у галузі розвитку спиртових підприємств мають дещо обмежений характер внаслідок застосування традиційних елементів методології, що не враховують вплив вищезазначених змін, що відбуваються або мають відбуватись у діяльності підприємств національної спиртової промисловості. Окрім цього, необхідно також сформулювати цілісне уявлення про об'єкт та предмет дослідження.

Варто зазначити, що деякі вчені по-різному тлумачать поняття "методологія". За для того, щоб розібратись у сутності, структурі елементів та тому, яким саме чином повинна бути складена методологія дослідження розвитку підприємств спиртової галузі, проаналізуємо існуючі підходи українських та іноземних науковців до визначення цього терміну.

Проведений аналіз показав, що практично у всіх наукових літературних джерелах зазначено, що поняття "методологія" має грецьке коріння та складається з двох частин — "метод" (грецьк. *methodos* "спосіб", "метод", "шлях") та "наука про метод",

(грецьк. Logos — "вчення", "наука", "знання") [10, с. 7].

Такий дослідник, як Річард Р. Калед, професор Південного Каліфорнійського університету, в роботі "How to Write the Methodological Section of a Research Paper" [5] наводить таке визначення поняттю "методологія". Згідно з тлумаченням вченого, це набір методів та методик, які використовуються для ідентифікації, вибору та аналізу інформації, яка застосовується для розуміння проблеми дослідження, таким чином, дозволяючи читачеві критично оцінити загальну дійсність дослідження та його надійність. Науковець акцентує увагу на тому, що розділ методології дослідницького матеріалу має відповідати двом основним питанням: як зібрані чи зібрані дані? І як це було проаналізовано? Писання має бути прямим і точним і завжди писатися в минулому часі [5].

Дж. Деріл Берн у дослідженнях стосовно особливостей застосування різних форм методології у соціальних та соціально-економічних дослідженнях обґрунтовує визначальну роль правильного вибору методології та її вирішальне значення для будь-якої галузі науки, оскільки обраний ненадійний спосіб створює ненадійні результати та, як наслідок, підриває цінність ваших тлумачень наукових результатів. Вчений зазначає, що вибраний спосіб впливає на висновки наукового дослідження, а також, наскільки можливо, на їх інтерпретацію. У більшості випадків існує безліч різних способів, за допомогою яких науковець може вибрати для дослідження відповідні проблеми. Тому вчений в процесі вибору або побудови методології дослідження повинен чітко сформулювати причини того, чому було обрано конкретну процедуру або техніку [4].

Тези Дж. Деріла Берна дозволяють зробити висновок про те, що в структурі обраної (або розробленої) методології кожен метод повинен відповідати загальним цілям дослідження та те, що методологія повинна обговорювати очікувані проблеми та кроки, які вживає дослідник, щоб запобігти їх виникненню. Для будь-яких проблем, які виникають, повинні бути описані способи, з якими вони були зведені до мінімуму, або чому ці проблеми не впливають жодним змістовним чином на тлумачення висновків.

На думку Л.Ф. Азеведо, "методологія" означає більше, ніж просто методи, які вчений збирається використовувати для збору даних. Вчений зазначає, що методологія повинна

включати в себе розгляд концепцій та теорій, що лежать в основі методів. Наприклад, якщо необхідно виділити певну особливість економічної теорії або перевірити алгоритм певного аспекту пошуку інформації або перевірити правильність конкретної системи, варто показати розуміння основні поняття методології [3].

І.М. Рассоха зазначає, що, з одного боку, методологія розуміється як певна система методів, які застосовуються в процесі пізнання в межах тієї або іншої науки, тобто методологія розглядається як частина конкретної науки. З іншого боку, методологія виступає як сукупність основних філософських положень, які відображають первинні гносеологічні концепції формування й аналізу наукового знання. У цьому визначенні підкреслюється філософський характер розуміння методології. У загальному плані розрізняють філософську і спеціально-наукову методологію. Методологія — це вчення про правила мислення при створенні науки, проведенні наукових досліджень [10, с. 8].

На думку П.Я. Попковської, у сучасній науковій літературі існують різні підходи до визначення поняття "методологія". В тому числі, як найбільш загальний (філософський) метод пізнання; як система методів, що використовується тією чи іншою наукою; як особлива галузь знань, що слугує своєрідним джерелом, звідки інші конкретні науки запозичують методи дослідження; як філософське вчення про методи пізнання і практики [9, с. 11].

Проведений аналіз економічної літератури дає підстави стверджувати, що за умови обрання правильної методології дані повинні зібрані або сформовані таким чином, що відповідає прийнятій практиці в галузі вивчення. Важливо та необхідно завжди надавати достатню інформацію, щоб інші дослідники могли прийняти або відтворити вашу методологію. Ця інформація є особливо важливою при розробці нового методу або інноваційного використання існуючого методу.

Тобто отримані результати теоретичного дослідження дозволяють виокремити головну загальну мету методології дослідження — формування достовірного, комплексного та системного знання, яке повинно:

— знаходитись у постійному процесі розвитку та оновлення;

— як певна система, являти собою сукупність елементів: нових ідей, методів, методик,

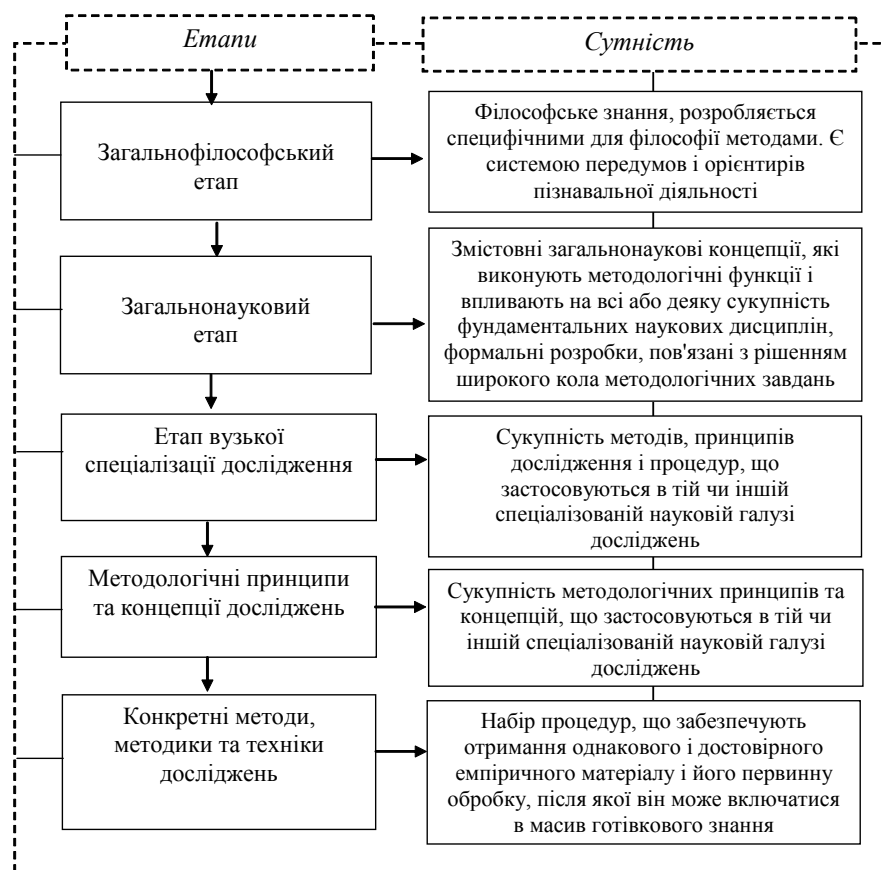

Рис. 1. Алгоритм розробки методології наукового дослідження

Джерело: складено автором на основі [6; 13].

законів, категорій, способів, інструментів дослідження тощо;

— відобразити інформаційну картину дійсності найбільш адекватним чином у свідомості дослідника або просто людини, яка користується елементами або методологією в цілому.

У теперішній час термін "методологія" доцільно розуміти у загальному (сукупність загальних принципів, світогляду, точок зору людей) та конкретизованому (сукупність принципів, методів, методик, технологій, інструментів дослідження у галузі конкретної науки) сенсі та який застосовується як в аналітично-пізнавальній, так і в практичній діяльності людини.

Досить широкий спектр застосування методології говорить про те, що її слід розглядати як з точки зору конкретної науки або, як вже було зазначено, сфери професійної діяльності людини, так і із загальнофілософських та загальнонаукових позицій. З цієї точки зору доцільно сприймати методологію як певну послідовність (найкраще у формі певного алгоритму) дій дослідника, тобто використання необхідних методів, методик і способів, необхід-

них для того, щоб вирішити поставлені завдання в процесі дослідження та досягнути головної поставленої мети, враховуючи загальнофілософські доктрини та загальнонаукові принципи достовірного пізнання та знання. Саме таким чином є можливим отримати правильні результати дослідження.

Далі слід сфокусувати увагу на розумінні структури методології, тобто набору або сукупності елементів, з яких вона складається. Вирізняють дві основні групи підходів до визначення структури методології наукового дослідження. За першим підходом методологію наукового дослідження розподіляють на етапи (або рівні) — загальнофілософський, загальнонауковий, спеціалізований (конкретна наука). Найближчим за цим поглядом є підхід Є.Г. Юдіна. Вчений виділяє чотири рівні методології: філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий та технологічний [13, с. 29].

За другим підходом, методологію дослідження розуміють як сукупність основних елементів наукової проблеми (або завдання). Згідно з цим формулюють саму проблему (завдання), її головну мету, ідею, точно виз-

начають об'єкт та предмет дослідження; обирають найбільш оптимальний підхід або метод, який ґрунтується на певних концепціях та принципах; виокремлюють основні фактори та обмеження, що впливають на характер дослідження та обирають (або розробляють) механізм, який враховує нормативно-методичне, правове, ресурсне, інформаційне забезпечення, головні методи, інструменти, важелі, системи оцінок певних показників, тощо. Окрім цього, обґрунтовується визначальна роль системного підходу в формуванні методології науки як головного методу побудови сучасного наукового знання.

У цілому отримані результати теоретичного дослідження сутності та структури поняття "методологія", в особливості з точки зору методології як певної "системи", базуючись на методологічних принципах та основах концепції Є.Г. Юдіна та методологічних інформаційно-аналітичних основах організації наукового дослідження А.Б. Курлова та В.К. Петрова, було систематизовано у вигляді алгоритму розробки методології досліджень на рисунку 1.

На кожному етапі характерний свій набір методів, способів та процедур, характерних та придатних до застосування як із загальної для всіх наук філософської точки зору, так і таких, що застосовуються в тій чи іншій спеціалізованій науковій галузі досліджень.

Результати теоретичного аналізу визначень поняття "методологічний підхід" у рамках методології, наведених у словниках та енциклопедичних виданнях показали, що під цим поняттям слід розуміти:

— сукупність основних способів і методів вирішення завдань з метою отримання нових знань, узагальнення та поглиблення розуміння сукупності фактів і теорій в будь-якій області науки [12, с. 51];

— певний вихідний принцип, вихідну позицію, основне положення чи переконання (цілісний, комплексний, системний, синергетичний та ін.);

— напрям вивчення предмета дослідження (історичний, логічний, змістовий, формальний та ін.) [12, с. 52—53].

Результати теоретичного аналізу показали, що більшість методів, методик, концепцій, що можуть бути об'єднані в єдину методологію в галузі розвитку спиртової промисловості за першою групою — алкогольна продукція — ґрунтуються на системах якості та комплексного контролю виробництва з ме-

тою підвищення якості та безпеки алкогольної продукції; за другою групою (біоетанол та біопаливо) — на системах зменшення негативного впливу палива на зовнішнє середовище за рахунок підвищення екологічності виробництва шляхом використання сировини натурального походження (зернових культур).

Так, наприклад, І.М. Абрамов у дисертаційному дослідженні стосовно наукового обґрунтування методології комплексного контролю спиртового і лікєро-горіланого виробництва з метою підвищення якості та безпеки алкогольної продукції [1] зазначає, що рішення проблеми виробництва харчових спиртів високої якості має здійснюватися шляхом впровадження технологій, що передбачають переробку зернової сировини, що задовольняє певним характеристикам, які висуваються до нього в частині стану, кольору, запаху, вологості, складу бур'янів і зернових домішок, наявності зіпсованих і фузаріозних зерен та інше [1, с. 21].

Є.В. Новоселов у монографії "Стратегічне управління розвитком спиртової та горіланого промисловості" [8, с. 11] аналізує методологічні основи формування функціональної багатоваріантної ієрархії стратегічних управлінських рішень в спиртовій і горіланого промисловості. У дослідженнях вчений пропонує систему методів управління стратегічним розвитком підприємств спиртової галузі на основі реструктуризації та корпоратизації галузі та системи стратегій, засновану на взаємодії держави та приватного сектору у впровадженні заходів, що мають сприяти розвитку спиртових підприємств. Окрім цього, вчений також бачить вирішення техніко-економічних проблем виробництва спирту за рахунок збільшення виробництва біопалива на основі біоетанолу та і розширенню його використання в якості моторного палива. Також більша частина досліджень Є.В. Новоселова націлена на обґрунтування позитивних ефектів корпоратизаційних та приватизаційних процесів у спиртовій галузі. Вчений рахує, що реалізація приватизаційної реформи у спиртових комплексах, що знаходяться в країнах СНД здебільшого в державній формі власності, дозволить вирішити проблему невисоких (або низьких, як, наприклад, в Україні) результатів ефективності діяльності спиртових промислових підприємств та знизити рівень корупції та контрабандних продажів алкогольної продукції.

У цілому, за отриманими результатами можна зробити висновок про те, що розви-

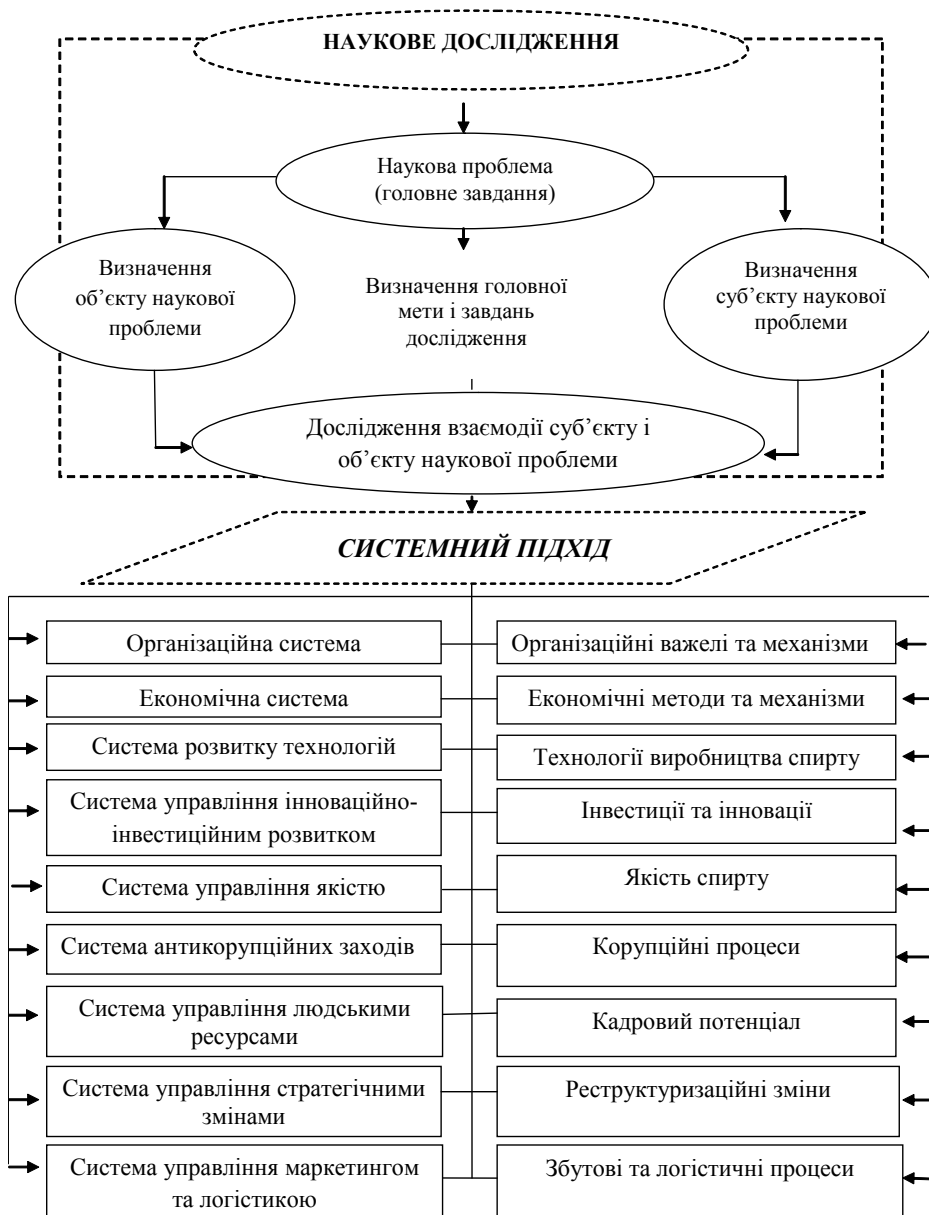

Рис. 2. Модель вирішення наукової проблеми розвитку спиртової промисловості на основі системного підходу

Джерело: удосконалено автором на основі [8; 9; 12].

ток спиртової промисловості має багатоаспектний характер, в тому числі маються на увазі економічний, соціальний, екологічний та інші аспекти, однак, низькі результати діяльності національних спиртових підприємств за останні роки обумовлюють те, що аспект ефективності має займати першочергове значення.

У більшості економічної літератури зазначається, що наукові підходи можуть бути емпіричними, прагматичними і науковими. Якщо в основному спираються на досвід — емпіричні, якщо — на завдання отримання найближчого результату — прагматичні. Найбільш ефективним є звичайно, науковий підхід, який харак-

теризується науковою постановкою цілей дослідження і використанням наукового апарату в його проведенні [1; 7; 9; 10].

Незважаючи на важливе значення аспектного підходу та доцільність його використання задля вирішення цієї проблеми все ж таки враховуючи стратегічне значення формування методології розвитку спиртової промисловості як певної системи, слід обрати системний підхід. Відповідно, нами було розроблено модель вирішення наукової проблеми розвитку спиртової промислової галузі за системним підходом, яку наведено на рисунку 2. Така модель, на відміну від існуючих, визначає місце і роль системного підходу в організації науко-

вого дослідження, яке націлено на вирішення проблем розвитку спиртової промислової галузі.

У моделі наводиться перелік головних компонентів розвитку галузі, упорядкованих за системним підходом: економічної, організаційної систем, системи розвитку технологій, управління інноваційно-інвестиційним розвитком, управління якістю, антикорупційних заходів, людськими ресурсами, стратегічними змінами, маркетингом та логістикою.

Загальновідомо, що напрям підходу визначається у принципах які обумовлюють визначення сукупності вихідних базових положень теорії розвитку, переліку та правил дій, що забезпечать результативність щодо досягнення мети досліджень. Всю цілісність принципів застосовуваних при ефективному розвитку галузі слід розділити на загальнонаукові, які будуть характеризувати основні положення та умови розвитку систем і специфічні, які забезпечать ефективність розвитку конкретно спиртової промислової галузі, враховуючі деякі особливості та специфіку діяльності підприємств даної галузі.

Результати теоретичного дослідження принципів розвитку промислових підприємств спиртової галузі, що виділяють українські та іноземні вчені виявили вкрай поширений підхід до класифікації цих принципів на загальні та специфічні (характерні здебільшого тільки для підприємств спиртової галузі).

Згідно із зазначеною ознакою класифікації, більшість вчених-науковців [2; 6; 7] до загальних відносять такі принципи, як: принцип ціле полягання; принцип комплексності; принцип історизму; принцип збалансованості; принцип пропорційності; принцип системності; принцип гнучкості та адаптивності; принцип сталого розвитку; принцип врахування безперервних змін; принцип єдності підходів до вивчення проблеми; принцип об'єктивності дослідження.

Необхідно враховувати, що принципи комплексності, пропорційності та збалансованості можуть бути інтегровані в загальний принцип системності.

ВИСНОВКИ

Таким чином, отримані результати теоретичного дослідження дозволили виокремити головну загальну мету методології дослідження — формування достовірного, комплексного та системного знання, яке повинно: знаходитись у постійному процесі розвитку та онов-

лення; як певна система, являти собою сукупність елементів: нових ідей, методів, методик, законів, категорій, способів, інструментів дослідження тощо; відображати інформаційну картину дійсності найбільш адекватним чином у свідомості дослідника або просто людини, яка користується елементами або методологією в цілому.

Згідно з поставленою проблемою, яка стосується розвитку спиртової промисловості України, незважаючи на важливе значення аспектного підходу та доцільність його використання задля вирішення цієї проблеми все ж таки враховуючи стратегічне значення формування методології розвитку спиртової промисловості як певної системи, слід обрати системний підхід. Відповідно, нами було розроблено модель вирішення наукової проблеми розвитку спиртової галузі за системним підходом, яка, на відміну від існуючих, визначає місце і роль системного підходу в організації наукового дослідження, яке націлено на вирішення проблем розвитку спиртової промислової галузі.

Література:

1. Абрамов В.І. Методологія системного підходу та наукових досліджень: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В.І. Абрамов, В.Х. Арутюнов. — К.: КНЕУ, 2009. — 178 с.
2. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: монографія / В.Г. Андрійчук. — Вид. 2-ге, без змін. — К.: КНЕУ, 2006. — 292 с.
3. Azevedo, L.F. et al. "How to Write a Scientific Paper: Writing the Methods Section." *Revista Portuguesa de Pneumologia* 17 (2011): 232—238; Blair Lorrie. "Choosing a Methodology." In *Writing a Graduate Thesis or Dissertation, Teaching Writing Series*. (Rotterdam: Sense Publishers 2016), pp. 49—72.
4. Denscombe, Martyn. *The Good Research Guide: For Small-Scale Social Research Projects*. 5th edition. Buckingham, UK: Open University Press, 2014.
5. Kallet, Richard H. "How to Write the Methods Section of a Research Paper" *Respiratory Care* 49 (October 2004): 1229—1232.
6. Курлов А.Б., Петров В.К. Основы информационной аналитики. — М.: "Юрист", 2009. — 350 с.
7. Мочерний С.В. Методологія економічного дослідження / С.В. Мочерний. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2007. — 390 с.
8. Новоселов Е.В. Основные проблемы стратегического развития спиртовой и водочной промышленности // *Известия Тульского*

государственного университета. — Сер. "Экономика, управление и финансы". — Вып. 3. — Тула: Издательство ТулГУ 2006. — С. 396—401.

9. Попковская П.Я. Методология научных исследований: курс лекций / П.Я. Попковская. — Мн.: ООО Информпресс, 2002. — 176 с.

10. Рассоха І. М. Конспект лекцій з навчальної дисципліни "Методологія та організація наукових досліджень" для студентів 5 курсу денної форми навчання освітнього-кваліфікаційного рівня "магістр" спеціальностей 8.050106, 8.03050901 "Облік і аудит", 8.050201 "Менеджмент організацій", 8.03060101 "Менеджмент організацій і адміністрування (за видами економічної діяльності)" / І.М. Рассоха; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. — Х.: ХНАМГ, 2011. — 76 с.

11. Шаманська О.І. Сучасні підходи до оцінювання ефективності діяльності підприємств спиртової промисловості України [Текст] / О.І. Шаманська, Я.В. Паламаренко // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики: всеукраїнський науково-виробничий журнал. — 2016. — N 8. — С. 35—45.

12. Шевчук Л.Т. Регіональна економіка: навчальний посібник: рек. МОНУ / Л.Т. Шевчук. — Київ: Знання, 2011. — 319 с.

13. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития: Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита процента и цикла конъюнктуры / Й.А. Шумпетер. — М.: Прогресс, 1982. — 456 с.

References:

1. Abramov, V.I. (2009), Metodolohiia systemnoho pidkhodu ta naukovykh doslidzhen' [Methodology of approach of the systems and scientific], Kyiv, KNEU, Ukraine.

2. Andriychuk V.G. (2006), Efektyvnist' diial'nosti ahrarnykh pidpryiemstv : teoriia, metodyka, analiz [Efficiency of agrarian enterprises activity: theory, methodology, analysis], Kyiv, KNEU, Ukraine.

3. Azevedo, L.F. (2016), "How to Write a Scientific Paper: Writing the Methods Section.", In Writing a Graduate Thesis or Dissertation, Teaching Writing Series, pp. 49—72.

4. Dencombe, M. (2014), The Good Research Guide: For Small-Scale Social Research Projects, 5th ed., Open University Press, Buckingham, UK.

5. Kallet, Richard H. (2004), "How to Write the Methods Section of a Research Paper", Respiratory Care, vol.49, pp. 1229—1232.

6. Kurlov, A.B. and Petrov, V.K. (2009), Osnovy informacionnoj analitiki [Bases of informative analytic geometry], Urist, Moscow, Russia.

7. Mochernuy, S.V. (2007), Metodolohiia ekonomichnoho doslidzhen'ia [Methodology of economic research], KNEU, Kyiv, Ukraine.

8. Novoselov, E.V. (2006), "Osnovnye problemy strategicheskogo razvitiia spirtovoy i vodochnoy promushlenosti", Izvestia Tuls'kogo gosugaestvenogo universiteta. Seria Ekonomika I epravlenie finansami, pp. 396—401.

9. Popkovskaya, P.Y. (2002), Metodologiya nauchnykh issledovaniy [Methodology of scientific researches], Informpres, Minsk, Belorussia.

10. Rassoha, I.M. (2011), Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen' [Methodology and organization of scientific researches], Kharkivska nacionalna akademija miskogo gospodarstva, Kharkiv, Ukraine.

11. Shamanska, O. (2016), "The modern evaluation estimation of efficiency of enterprises activity in spirit industry of Ukraine", Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktual'ni pytannia nauky i praktyky: vseukrains'kyj naukovo-vyrobnychyj zhurnal, vol. 8, pp. 35—45.

12. Shevchuk, L.T. (2011), Rehional'na ekonomika [Regional economy], Znan'ia, Kyiv, Ukraine.

13. Shumpeter, E.A. (1982), Teoriya jekonomicheskogo razvitiia: Issledovanie predprinimatel'skoj prybyli, kapitala, kredita procenta i cikla konjunktury [Theory of economic development: research of enterprise profit, capital, percent credit and state cycle of affairs], Progress, Moscow, Russia.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2018 р.

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

**ЕФЕКТИВНА
ЕКОНОМІКА**

Виходить 12 разів на рік

Видання включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з ЕКОНОМІКИ

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73